

- - - -

4 MIINUS 3 ON NOLLA – IHMISSUHTEET JA METAFORIEN SUKUPUOLITTUMINEN COUNTRY & WESTERN -SANOITUKSISSA

Minna Haapio

Joensuun yliopisto

This paper investigates the role of tropes in constructing male and female characters in Country & Western lyrics. Through the categorization of metaphors of love, relationship, male and female, it examines the way gender and gender roles are approached in a commercial genre. In romantic relationships, the songs portray men as restless and women as responsible. The paper questions these primarily male produced, predetermined, genre dictated and clichéd, yet manifold, even ironic positions the fictive men and women have, discusses the contradictory gender ideologies and ponders upon the social role ideals among the modern American audiences.

Keywords: metaphors, discourse, gender, American culture

1 JOHDANTO

Artikkelini tarkastelee modernin amerikkalaisen country & western -musiikin (C&W) sanoitusten ihmissuhdekäsityksiä miehen ja naisen näkökulmista metaforatutkimuksen valossa. Esimerkkiaineistonani on kahden kaupallisesti menestyneen C&W-artistin, naispuolisen

Reba McEntiren ja miespuolisen George Straitin, vuosien 1985–99 tuotannosta (Reba n = 129 laulua, George n = 68 laulua) löytyneet 505 rakkautta, suhdetta, eroa, miestä ja naista koskevaa ns. ihmissuhdemetaforaa. Pohdin kirjoituksessani, mitä valtaosin miespuolisten ammattisanoittajien tekemien tekstien kielikuvat kertovat kotimaasaan valtavan suosituksen¹ ja tekstin merkitystä korostavan **genren** (diskurssikäytäntö) mies- ja naishahmoista ja näiden suhtautumisesta toisiinsa, ja mitä tämä puolestaan kertoo siitä, miten valkoinen keskitai työväenluokkainen mies jäsentää ja käsitteistää yhteiskuntaa ja miten hän olettaa naisen sitä jäsentävän. Artikkelini liittyy tulevaan väitöskirjaani, jossa tutkin kahdeksan C&W-artistin ohjelmistossa esiintyvien metaforien, sosiaalisen sukupuolen ja ideologian yhteyttä kriittisen diskurssianalyysin keinoin.

2 KESKUSTELUA KIELIKUVISTA

Kielikuvat ovat inspiroineet tutkijoita ja jakaneet mielipiteitä niin kaunokirjallisuudessa, filosofiassa kuin kielitieteessä. Niitä on luokiteltu ja eritelty alalajeihin, niiden läpinäkyvyydestä, synnystä, kauneudesta sekä universaaliudesta on monia käsityksiä. **Metafora**, figuurien klassikko, ei ole poikkeus. Toisten mielestä se edustaa ihmisen ajattelun ja käsitteistämisen ydintä, toisten mielestä se on etymologispohjainen kieleen juurtunut ilmaus (vrt. Kellerman & Sharwood Smith 1986). Itse olen valinnut työhöni George Lakoffin (Lakoff 1987, Lakoff & Johnson 1980, Lakoff & Turner 1989) metafora-määritelmän, koska se on kattava ja loogisin esimerkein perusteltu, joskin laajuudestaan myös kritisoitu (ks. esim. Vervaeke & Green 1997).

Lakoffilaisen ajattelumallin mukaan metaforat ovat kielen kulkumakiviä, tilanteita ja ajatuksia jäsentäviä ilmauksia, joita ei voida

¹ Country & westernin suosiosta USA:ssa kielii mm. se, että se on yleisin radioformaatti: yli 2000 radioasemaa keskittyy C&W-musiikkiin, kuulijoita on n. 40 miljoonaa (MRI Listener Analysis 2001).

korvata kirjaimellisilla lauseparsilla. Nikanne (1992: 61) tiivistää Lakoffin metafora-ajattelun seuraavasti: metafora on vertaus, jossa käsite A ymmärretään käsitteen B avulla. Esimerkiksi valheen uskominen on syömistä (*nielin kaikki hänen juttunsa*) tai ihmistä verrataan käytöksensä perusteella eläimeen (*älä kukkoile*). Käsiteltävää asiaa, tarkoitetta, Lakoff kutsuu teoksissaan äidinkielellään sanalla **topic** tai **tenor**, kun taas käsite, johon asiaa verrataan, on **vehicle**. Nimitykset ovat osuvia, siirretäänhän osa käsite B:n ominaisuuksista käsitteeseen A, tarkoituksena mahdollisimman hyvä kommunikaatio (engl. vehicle ~ kulkuneuvo).²

Lakoff väittää kaikkien ihmisen käsitejärjestelmän osien olevan havaintoon ja (fyysisen) kokemukseen ja niistä syntyviin **mielikuvaskeemoihin** perustuvia (mm. Lakoff & Johnson 1980, Lakoff & Johnson 1999). Kun ihminen suuttuessaan lämpenee fyysisesti, voidaan ajatella, että *hänellä keittää, hän räjähtää* jne., jolloin häntä verrataan vaikkapa kiehuvaan kattilaan (Lakoff: MAN IS A CONTAINER, ks. Minkkinen 1999). Käsitteiden välisen merkityksen siirron avulla säästyään pitkältä psykofyysiseltä selitykseltä ja tilanne havainnollistetaan ytimekkäästi. Eräs Lakoffin teorian kiistattomia ansioita onkin ajattelun sekä fyysisen ja sosiaalisen ympäristön yhteyden oivaltaminen (ks. esim. Lakoff & Turner 1989: 84).

Vaikka kokemus on yleisinhimillinen piirre, se on myös kulttuuriympäristöönsä perustuva. Tämä käy metaforista hyvin ilmi. Siinä missä suomalaisessa kulttuurissa *syötetään pajunköyttä ja niellään valheet*, englanniksi valheet *myydään* ja *ostetaan* (*you sold me a pack of lies, I bought it all*). Kokeminen on lisäksi omakohtaista. Mikäli metaforat siis kumpuavat kokemuksesta, myös ne ja niiden tulkinta ovat yksilöllisiä. Lakoffin ja Johnsonin (1980: 23) mukaan käytännössä metaforien valinta ja se, mitä ominaisuuksia painotetaan, perustuukin osaksi yksilön oman yhteisön arvoihin, osaksi yksilön henkilökohtaisiin mielipiteisiin. Metaforat siis konkretisoivat tapah-

² Suomeksi **topic** on tutkimuskirjallisuudessa mm. *lähde, kuva* ja **vehicle** *kohde, kuvattava* (ks. esim. Nikanne 1992: 61).

tumia, mutta samalla rajaavat niitä ja ovat tahattomastikin subjektiivisia.

Itselleni kielikuvissa mielenkiintoisinta on kulttuurisuuden lisäksi juuri metaforan valintaan johtava näkökulma ja yksilöllisyys. Metaforassa tiettyjen piirteiden korostaminen jättää käsitteen muut ominaisuudet varjoonsa. Esimerkiksi pelkästään *kukkoilijasta* puhuttaessa kuulija ei voi tietää kohteen sukupuolta, koulutusta tai kokonaisuutta. Törmätään **ideologiaan** (sosio-kulttuuristen uskomusten ja arvojen järjestelmään, Kalliokoski 1996: 14) ja **diskurssiin** (ilmaukset ja niiden sosiaalinen kenttä). **Kriittisen diskurssintutkimuksen** selvitettäväksi jää, millaiset diskurssin tuottajien väliset suhteet ovat sekä millaisia asemia ihmisille diskurssissa tarjotaan ja miksi (Fairclough 1995, Kalliokoski 1996a).

3 IHMISSUHDEMETAFORAT

Koska C&W-kappaleet ovat useimmiten rakkauslauluja, kertomuksia ihmisten välisistä romanttisista tunteista ja kokemuksista, ihmissuhdemetaforien tutkiminen on aineistoni kohdalla luonnollinen lähestymistapa. Ihmissuhdemetaforilla tarkoitan tunteisiin ja ihmissuhteisiin liittyviä metaforia, kuten rakkauden ja onnen metaforia. Tutkimuksessani olen jakanut löytämäni kielikuvat teemoittain miehen ja naisen esittämiin kielikuviin ja ryhmitellyt ne Lakoffin mielikuvaskaema-mallia (ks. esim. Lakoff & Johnson 1980: 4) noudattaen sen mukaan, mihin käsiteltävää asiaa on kulloinkin verrattu. Esimerkkinä mainittakoon George Straitin teksteistä poimittu metafora *her goodbye hit me in the heart*, joka edustaa miehen esittämää metaforaa, rakkaus-metaforaa ja Lakoffin RAKKAUS ON SOTAA -skeemaa. Kaikkia otoksessani esiintyneitä mielikuvaskaemoja ei erikseen mainita Lakoffin teoksissa, joskin ne ovat niistä johdettavissa.

Tässä artikkelissa mies- ja naisartistin esittämiä tekstejä verrataan toisiinsa lähinnä kvantitatiivisen analyysin avulla erilaisia tulokintoja punnitien. Sanoittajien osuus, yksityiskohtainen merkitysten

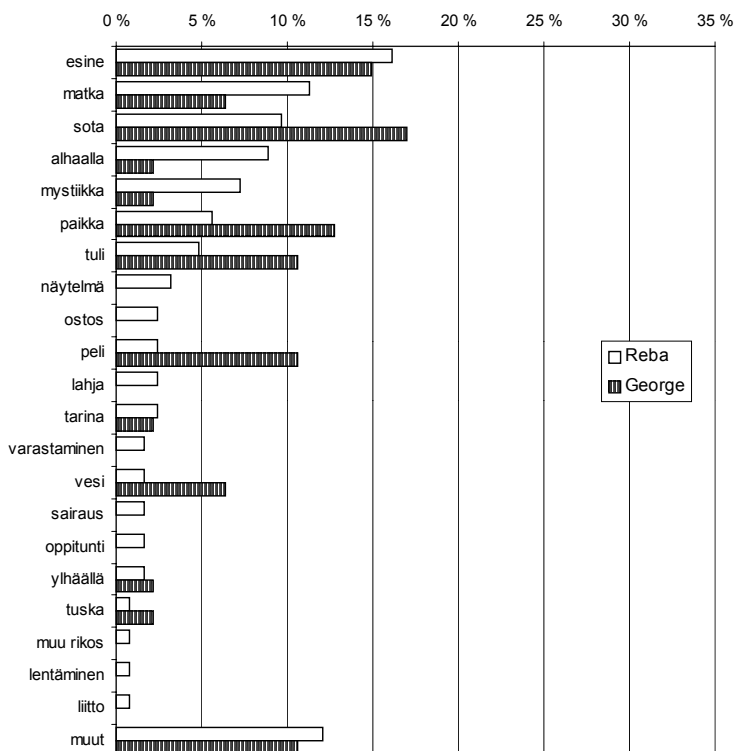
tarkastelu ja metaforien lajittelu Lakoffin ja Johnsonin (1980: 25–33) mukaan ontologisiin, strukturaalisiin, orientationaalisiin ja mielikuvametaforiin jätetään väitöskirjaan. Koska kaikkia edellä mainittuja metafora-tyyppejä käsitellään yhtenä ryhmänä, yksittäiset ja innovatiivisiksikin kutsutut mielikuvametaforat (metaforat, jotka eivät noudata ”fyysisiä” jäsentymismalleja, esim. *I might be a southern breeze*) löytyvät usein kuvioiden *muut*-kategorioista, jotka saattavat siten vaikuttaa suurilta. Näitä osioita käsitellään spesifisyytensä takia vain muutamain paikoin.

Seuraavassa esittelen yleisöjakaumaltaan sukupuolisesti tasaisen Reba McEntiren (Reba) ja George Straitin (George) tekstien pohjalta viiden suurimman ja keskeisimmän ihmissuhde-teeman metaforiikkaa: rakkaus, suhde, ero, mies ja nainen. Näitä teemoja kuvaavia metaforia teksteissä on yhteensä 505, joista rakkaus-metaforia on selvästi eniten, n. 34 %. Suhdetta kuvaavia metaforia on n. 25 %, eroon liittyviä n. 7 %, naista kuvaavia n. 18 % ja miehen metaforia n. 16 %. Molemmilla artisteilla metaforia on suhteellisesti saman verran, noin 2,5/kappale ja ne ovat pääosin miesten käsialaa. Teemat esitellään esiintymisjärjestyksessä suurimmasta pienimpään. Kuvioissa mielikuvaskaemat on esitelty Reban tekstien mukaan suurusjärjestyksessä.

3.1 RAKKAUS

Ihmissuhteita käsittelevistä viidestä teemasta rakkaus-metaforia on Reban esittämässä teksteissä 39 % (124 kpl) eli eniten hänellä esiintyvistä metaforista. Georgella rakkautta kuvataan vähemmän; 26 % kaikista hänen metaforistaan liittyy rakkauteen (47 kpl). Kuviosta 1 nähdään, että rakkautta kuvataan sekä Reban että Georgen esittämässä teksteissä usein metaforisesti MATKANA, joka alkaa ja päättyy. Esimerkiksi uusi rakkaus on uusi alku: *I need a new beginning*. Rakkaus on myös SOTAA, jossa taistellaan erilaisin asein, hävitään, voiteaan, valloitetaan jne. Rakkaus aiheuttaa fyysisistä kipua: *love hurts*. Rakkautta käsitteistäminen matkana ja sotana on englannin kielelle

yleistä (ks. Gibbs 1998: 94). Eri sukupuolten esittämässä teksteissä on kuitenkin muutamia eroja, kuten seuraavasta ilmenee.

KUVIO 1. Rakkauden metaforat.

Kun rakkaus käsitetään ESINEENÄ, on merkittävää, että rakkaus ja kiintymys varastetaan naisilta, ei juurikaan miehiltä: *to take away my love for you*. Naiselle rakkaus on myös OSTOS, se maksaa: *now you know what loving him costs*. Kuten kuvio 1 osoittaa, Reban teksteissä rakkaus nähdään eräänlaisena mystiikkana tai ihmeenä huomattavasti useammin kuin Georgan teksteissä (7 % kaikista rakkauden metaforista vs. 2 %): *it's sweet baptism; but the magic happened when*.

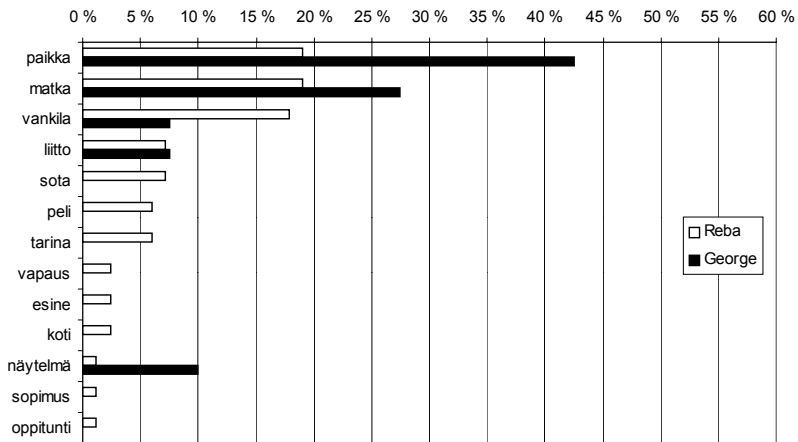
Georgan esittämässä teksteissä rakkaus on PAIKKA Rebaa useammin (13 % vs. 6 %). Tämän taustalla on osittain ilmaus *in love*, jossa

rakkaus käsitteistetään paikaksi, tilaksi (engl. in ~ -ssä, -ssa). Ilmeisempiä vertauksia ovat esimerkiksi *you can lead your heart to love but you can't make it fall* tai *we've been in and out of love and in-between*. Rakkaus on Georgelle usein myös tulta, FIRE: *that fire might still be burning; to that old flame that burns inside of me*. Reban teksteissä TULI-metafora on käytetty huomattavasti vähemmän, vain 5 % hänen lauluissaan esiintyvistä rakkaus-metaforista liittyy tuleen (George 11 %). Siinä, missä mies *palaa rakkaudesta* tai tuntee *kuumuuden*, nainen on yleensä toimija: *tulen vahti, tulen kantaja, se joka pitää rakkauden palamassa* (esim. *I'll always be the keeper of this flame*).

Naiselle rakkauden oletetaan olevan henkisempi ja vastuullisempi kokemus kuin miehelle, sillä se on kaupankäyntiä, oman aseman turvaamista, jopa sairastumista ja oppitunti. Nainen voi vaikkapa ostaa tai myydä kiintymyksensä tai mies voi varastaa sen. Miehelle rakkaus on vastuuttomampaa ja fyysisempää. Se on jännittävää PELIÄ, *the stakes were high; a game I can't play*, mutta se voi olla myös tuskaa ja hukkumista. Näiden erojen taustalla saattaa olla se, että miespuoliset sanoittajat voivat kuvailla naisen tunteita vain ulkopuolelta, tarkkailijoina – omat tunteensa ja kokemuksensa he voivat pukea sanoiksi mutkattomammin.

3.2 SUHDE

Suhteen ja rakkauden metaforien erottaminen edellyttää erityistä tarkkuutta. Esimerkiksi *when we began* voisi viitata sekä rakkauteen että suhteeseen, jopa elämään, matkana. Kontekstin tunteminen on tärkeää. Seurustelusuhdetta kuvaavien metaforien osuus kaikista viidestä tässä analysoimastani teemasta on Reban esittämässä teksteissä 26 % (84 kpl) ja Georgen teksteissä 22 % (40 kpl). Erilaisia suhteen metaforia esitellään kuviossa 2.

KUVIO 2. Suhteen metaforat

Kuviosta 2 voidaan havaita, että rakkauden tavoitin myös seurustelusuhde käsitetään selvästi kummankin artistin teksteissä PAIKKANA tai MATKANA, joka alkaa ja päättyy. Georgella suhde on PAIKKA huomattavasti Rebaa useammin (43 % kaikista suhteen metaforista vs. Reban 19 %). Tämä on jommankumman osapuolen lähtemistä kuvaavien metaforien ansiota: *she's out of here*; *since she left me behind*. Suhde on siis paikka, elämä matka. Jos Reballe rakkaus on NÄYTELMÄÄ (ks. kuvio 1), Georgelle sellaista on suhde (10 %). Se ei ole pysyvä elementti, sitä eletään hetkessä: *we are right on cue*.

On tärkeää huomata, että Reban teksteissä suhdetta ironisoidaan PELI-metaforilla, joita on 6 % kaikista suhdetta kuvaavista metaforista: *I won't play his game*; *he'll know he's lost watching us leaving*. Suhde on myös SOTAA (7 %). Georgella suhdetta ei kuvata näin lainkaan (ks. kuvio 2). Suhde on sen sijaan molemmille VANKILA. Reban teksteissä näitä metaforia on 18 % kaikista suhteeseen viittaavista metaforista, mikä on yllättävän paljon, jos huomioidaan rakkausmetaforien ilmentämä turvallisuuden kaipuu. Lähempi tarkastelu osoittaakin, että suhteista vankilana puhuessaan Reba viittaa miltei poikkeuksetta miehiin ja kertoo miesten kokemuksista: *the urge to*

break loose is just too strong; just as soon you were free. Miehen oletetaan kaipaavan vapautta enemmän kuin naisen. Naiselle suhde on jopa KOTI (*turn around and go back home*). Kuviosta 2 nähdään kuitenkin, että Georgella on vain muutama VANKILA-metafora (8 %) ja nekin antavat ymmärtää, että vaikka suhdetta voi pitää vankilana, vankeus voittaa vapauden: *I say I'm glad I'm free and they all believe.*

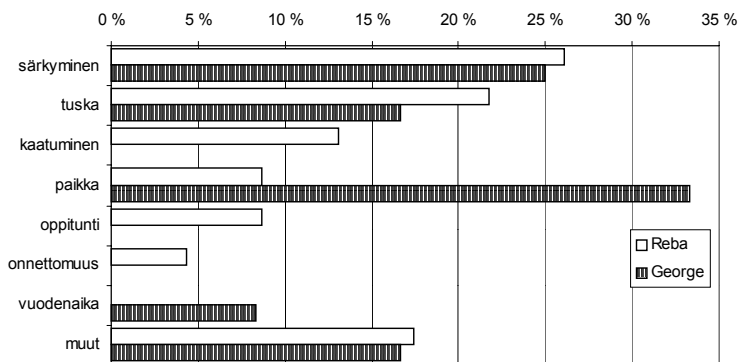
Seurustelusuhde koetaan eri asemista. Molemmille sukupuolille sen oletetaan olevan tärkeä asia, mutta sanoittajien näkökulmasta C&W:n nainen suhtautuu seurusteluun yhteen kasvamisena ja kokee vangitsevansa miehen. Sama kyyninen asenne koskee myös avioliittoa: miehelle avioliitto saattaa olla sen ulkopuolisten suhteiden takia ALIBI tai VALEPUKU, jonka varjolla ei tarvitse sitoutua kerrallaan useampaan kuin yhteen naiseen. Naisille suhde voi olla lisäksi KAUPPA/SOPIMUS, joka viittaa jo aiemmin mainittuun rakkauden kauppamiseen. Georgen ainoa avioliitto-metafora on *she wears my name*, eli avioliitto on eräänlainen puku, jonka mies naiselle antaa.

3.2.1 Ero

Seurustelusuhteen päättymisen metaforat ovat usein kietoutuneet itse suhteen metaforiin. *It's over*: suhde on MATKA, suhteen päättymisen on matkan päättymistä. Eroa kuvaavia itsenäisiä metaforia on sekä Reban että Georgen esittämissä teksteissä n. 7 % kaikista viidestä teemasta (Reba 23 kpl, George 12 kpl).

Kuviosta 3 havaitaan, että seurustelusuhteen päättymisen on molempien artistien teksteissä PAIKKA tai SÄRKYMINEN: *I can't stand to see us fall apart* (vrt. myös engl. *break-up*). Se on myös TUSKAA. Särkyminen ja tuska ovat yleisiä käsittemetaforia, joilla erosta ja siihen liittyvistä abstrakteista tunteista voidaan puhua sujuvasti. Laulujen perusteella nainen kuitenkin kokisi eron enemmän OPPITUNTINA tai ONNETTOMUUTENA kuin mies: *she fell this time; I'm having to learn the hard way*. Periaatteena on, että nainen syyttää itseään, jos suhde ei toimi. Mies taas syyttää naista, kun ei kelpaa tälle. Mies

tarkastelee eroa yksittäisenä paikkana (33 %), etappina elämän valtiatiellä: *I've been here before and I don't want to be here anymore*. Michelle eroaminen on esimerkiksi VUODENAIKA (*fall*) tai ESTE, jonka yli on noustava ja jonka jälkeen elämä jatkuu: *the next hill is the hardest to climb*.

KUVIO 3. Eron metaforat.

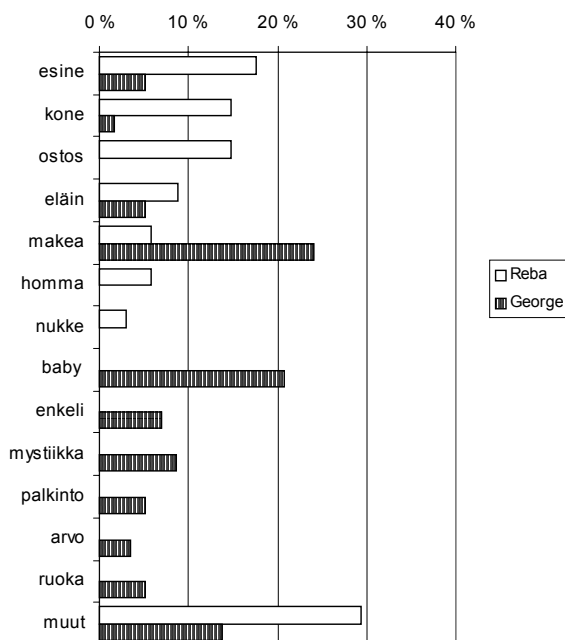
Miehen esittämässä teksteissä eron vertaaminen sateisiin tai kylmiin vuodenaikoihin, erityisesti syksyyn, osoittaa sekä elämän tosiasioiden hyväksyntää – ihminen ei voi muuttaa vuoden kiertokulkua – että yksinäisyyden tuomaa kurjaa oloa. Se, että naisartistin teksteissä suhdetta ja eroa käsitellään eräänlaisena oppimiskokemuksena, kertoo mahdollisesti siitä, että mies kokee naisen olevan suhteen ylläpitäjä, tekijä. Nainen näyttää joko hallitsevan tai pyrkivän hallitsemaan suhdetta, kun mies on enemmän statistin tai kokijan roolissa. Tästä esimerkkinä ote Georgen esittämästä, Jackson Leapin sanoittamasta kappaleesta *She'll Leave You With a Smile*, jossa mies kaipaa naista kipeästi ja toivoo tämän epätodennäköistä paluuta voimatta (tekemättä) asialle mitään:

*When she held me it was heaven
It was worth the losin' pain
And when she's gone she'll leave you wishin'
She'd just roll your way again*
(Strait 1997)

3.3 NAINEN

Naisiin viittaavia metaforia on Georgelta poimitussa esimerkkiaineistossani yllättävän paljon, 31 % (58 kpl) kaikista viidestä ihmissuhde-teemasta. Mies laulaa siis naisesta enemmän kuin esimerkiksi rakkaudesta. Reban esittämässä teksteissä nais-metaforia on 11 % (34 kpl) kaikista tutkituista metaforista, joten nainen näyttää laulavan rakkaudesta (39 %), ei niinkään miehistä (17 %).

Sanoittajat asettavat naisen kokemaan itsensä henkilönä ristiriitaisesti, sekä passiivisesti että vastuunkantajana. Kuviosta 4 nähdään, että nainen on omasta mielestään selvästi ESINE (18 % kaikista Reban naista kuvaavista metaforista) tai OSTOS (15 %): *once you've tried it; he keeps everything but me*. Muita metaforia ovat esim. NUKKE (*for I'm a puppet*) sekä muut-osiosta löytyvät SUOJA (*I'll be the rock that will be strong for you*) ja vieraasta naisesta LUMI (*snow can blind you*), jotka kaikki kuvaavat naisen asemaa rakkaudessa tai suhteessa. Nainen voi myös helposti menettää itsehillintänsä miehen takia ja muuttua eläimelliseksi, ja ns. toisesta naisesta saatetaan käyttää ELÄIN-metaforaa halventavassa mielessä: *that dog she stole my baby*.

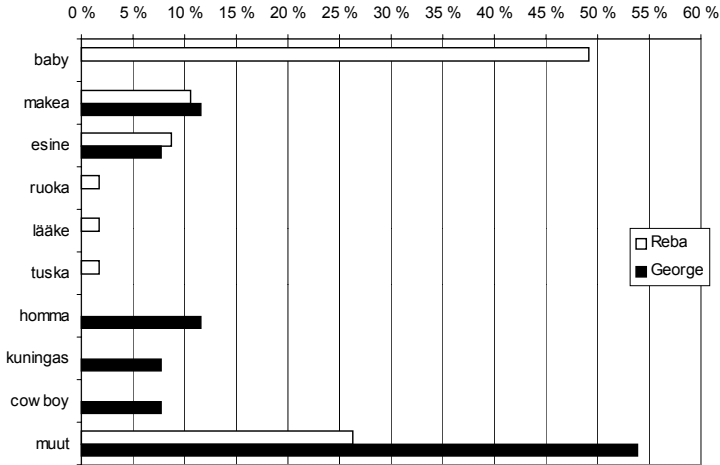

KUVIO 4. Naisen metaforat.

Miehen teksteissä naiset ovat ylivoimaisesti eniten MAKEITA (24 % kaikista Georgen naisia kuvaavista metaforista). Seuraavana on hellittelysana BABY (21 %). Nainen on miehelle jotain MYSTISTÄ (9 %), erityisesti ENKELI (7 %): *angel, oh Angelina, heaven must be wonderin' where you are*. ESINEEKSI nainen mielletään 5 % tapauksista, esim. *one of you is all I need*. Georgen teksteissä mies ja nainen täydentävät toisiaan koneina tai esineinä usein myös seksuaalisessa mielessä: *you fit me like a glove, you're just my size*. Nainen on myös PALKINTO tai ARVO: *she's perfection, she's ten*. Esimerkkien perusteella miehelle nainen on selvästi tavoiteltava, mutta käsittämätön asia, jolla on korkea moraalit; nainen taas kokee sanoittajien mielestä itsensä helposti rikkoutuvana koneena tai esineenä.

3.4 MIES

Miehiä kuvaavia metaforia viiden tutkimani teeman joukkoon mahtuu Reban esittämässä teksteissä 17 % (57 kpl) ja Georgen teksteissä 14 % (26 kpl). Miehiin viittaavat metaforat esitellään alla kuviossa 5.

KUVIO 5. Miehen metaforat.

Kuten kuvio 5 osoittaa, naisen mielestä mies on ylivoimaisesti BABY: *my baby is coming home; I love her like a sister, baby*. Hellittelysanan osuus on miltei puolet kaikista miehiin viittaavista metaforista (49 %). Vaikka asiasta voidaankin olla eri mieltä, sana *baby* täyttää mielestäni metaforan tunnusmerkit, koska siihen sisältyy fyysisen vertauksen lisäksi paljon emotionaalisia mielikuvia. *Babyä* hellitään ja halitaan kuten lasta, hänestä pidetään huolta ja hänelle pyritään takaamaan turvallisuus. Naisen mielestä mies on myös MAKEA (11 % kaikista Reballa esiintyvistä mies-metaforista), *sweet*, tai ESINE, *treasure in my hand* (9 %). Rakkauslauluille nämä metaforat eivät liene mitenkään yllättäviä: oma kulta on mielihyvää tuottava asia.

Mielenkiintoista on, että kaikesta positiivisesta huolimatta naisten esittämistä teksteistä löytyy myös hyvin negatiivisia mielikuvia

miehistä. Yksittäisissä tapauksissa (osio *muut*) nainen kokee miehen uhkana tai heikkona: HUONO UUTINEN (*bad news*), EPÄONNINEN TAPAUS (*bad case*) ja KLOVNI (*clown*). Sitäkin yllättävämpää on, että mies on naisen kanssa samaa mieltä siitä, että hän on *nothing but bad news* tai jopa HUONO TAPA, *her only bad habit is me*. Mies kokee itsensä lisäksi passiivisesti, esim. HOMMANA tai HOITONA (*she'll do me, she'll do you*).

Georgen esittämistä teksteistä löytyy C&W:lle tyypilliseen tapaan runsaasti itseironiaa: mies on esimerkiksi melkein SAINT, pyhimys, tai KUNINGAS, mutta särkyneiden sydänten kuningas – *king of broken hearts doesn't know he's a king*. Mies pitää kuitenkin itseään naisen tapaan (12 % vs. 11 %) myös MAKEANA: *my sweet face*. Yhteenvetona voidaan sanoa, että mies on haluttu kumppani, mutta myös epäluotettava tai arvaamaton – sanalla sanoen komea COWBOY, joka voi vastata vapauden kutsuun minä hetkenä tahansa.

4 POHDINTAA

Petersonin (1997: 67) mukaan hillbilly ja cowboy³ edustavat omillaan toimeen tulevaa, useimmiten miespuolista luonnonlasta, jota urbaani yhteiskunta ei ole kyennyt lannistamaan. Nämä arkkityypit hallitsevat myös George Straitin ja Reba McEntiren esittämien C&W-laulujen tekstejä, joista löytyvät Lakoffin käsittemetaforamallien mukaiset kielikuvat kertovat genrestä ja kulttuurista, joissa nainen edustaa hyveellisiä ja vastuullisia, mutta samalla ehkä ulkoisiakin arvoja, kun taas mies ei pyrkimyksistään huolimatta tahdo pysyä ruodussa. Naisen valtakunta on suhde ja hän kantaa siitä henkisen vastuun. Miehet taas hallitsevat suhteen ulkopuolista maailmaa. Nainen kokee syyllisyyttä miehen vangitsemisesta, mies taas suree suhteen väliaikaisuutta. Erotilanne on kuitenkin miehelle lähinnä tottumuskysymys, naiselle liiton särkyminen on kipeä asia. Kumpi-

³ Cowboy- ja hillbilly-hahmot yhdistetään C&W-musiikkiin ja niitä hyödynnetään markkinoinnissa.

kin tarvitsee toistaan ja molemmat näkevät rakkaudella hinnan: toinen maksaa hyvinvoinnistaan, toinen vapautensa menettämisestä.

Rajallisesta tutkimusotoksestani huolimatta naiset ja miehet näyttävät sanoittajien ajatuksissa toimivan yhteiskunnassa eri sektoreilla. Tutkimieni artistien konservatiivinen imago vaikuttaa tekstien sisältöön olennaisesti, mutta lähemmin tarkasteltuna kielikuvat paljastavat pohtimisen arvoisia rooliristiriitoja. Vaikka naisilla ei teksteissä ole yhteiskunnallista ja poliittista valtaa, he ovat selviytyjiä, vahvoja ja ylpeitä itsestään, naiseudestaan – ja miehistään. Itsesääliin ei miesten tapaan sorruta ja äitiys on voima. Kun äiti ottaa lapset ja lähtee, mies toteaa olevansa pelkkä nolla: *four minus three equals zero, I'll be nothing without your love*. Arvostettu vapaus vie usein holtittomaan ja itsetuhoiseen käytökseen, jolta voi pelastaa vain nainen, jolla on enkelin moraali. Barrettin (1985: 93–95) mainitsema hyvitys-strategia eli naisen moraalin arvon kohottaminen kulttuuri-tuotteissa yhteiskunnassa menetettyä valtaa vastaan sopii tähän osittain. C&W:ssä nainen ei kuitenkaan ole yksiselitteinen persoona. Mies jää teksteissä huomattavasti vaisummaksi hahmoksi ja toivoo kelpaavansa naiselle ironisoiden itseään ja miehisyttään pilke silmäkulmassa.

”Yksinäinen ratsastaja” ja perheyhteisön tärkeys törmäävät C&W-sanoituksissa. Uusilta teemoilta ja ideologioilta (esim. yksinhuoltajuuden julkinen hyväksyminen) ei voi välttyä nuorempien, muualtakin kuin perinteisesti Yhdysvaltain etelästä kotoisin olevien ja perinteiden vastaisesti myös naispuolisten sanoittajien ja artistien menestyessä kaupallisesti, mutta lajityyppi asettaa omat rajoituksensa. Vaikka uudistamispaaineet musiikkiteollisuudessa ovat kovat, tuotanto pyrkii säilyttämään vanhoilliseksikin mainitulle genrelle tyypilliset sukupuoliroolien perusasetelmat. Ratkaisut nykyajan ongelmiin löytyvät vanhoista tutuista kaavoista ja roolimalleista, kuten C&W:n perusteemoihin kuuluvasta äitiydestä (ks. Ellis 1978) ja individualismista. Yhteisöllisyyttä ja genreä rakennetaan tuttujen metaforien (vrt. Cohen 1981) ja tarinakehysten avulla. Miesten on pysyttävä miehisinä ja naisten naisellisina omaa sukupuolta edusta-

vaa yleisöään ärsyttämättä. Tekstien sisältöön ja mies- ja naiskuvaan vaikuttavat siis konservatiivinen kristillinen genre, sanoittajan ja esittäjän sukupuoli, artistin imago sekä yleisön odotukset. C&W on miljoonien dollareiden liiketoimintaa ja viihdettä, mutta tarjoaa yleisölleen samalla myös tukeaa, samaistumista ja jopa yhteiskuntakriittikiä: vain rakkaus on tärkeää, muu on yhteiskunnan asettamaa ja ulkoista.

LÄHTEET

Aineistolähteet:

- McEntire, R. 1985. Have I Got a Deal for You. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1986. Reba Nell McEntire. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1986. My Kind of Country. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1986. Whoever's in New England. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1986. What Am I Gonna Do About You. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1987. The Last One to Know. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1988. Reba. CD. Nashville: CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1989. Sweet Sixteen. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1990. Rumor Has It. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1991. For My Broken Heart. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1992. It's Your Call. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1993 Forever in Your Eyes. USA: Spm.
McEntire, R. 1994 Read My Mind. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1994 Oklahoma Girl. CD. Nashville: Mercury.
McEntire, R. 1995. Starting Over. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1996. What If It's You. CD. Nashville: MCA.
McEntire, R. 1998. If You See Him. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1985. Something Special. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1987. Ocean Front Property. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1987. #7. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1988. If You Ain't Lovin' (You Ain't Livin'). CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1989. Beyond the Blue Neon. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1990. Livin' It Up. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1991. Chill of an Early Fall. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1992. Pure Country. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1992. Holding My Own. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1993. Easy Come Easy Go. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1994. Lead On. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1996. Blue Clear Sky. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1997. Carrying Your Love with Me. CD. Nashville: MCA.

Strait, G. 1998. *One Step at a Time*. CD. Nashville: MCA.
Strait, G. 1999. *Always Never the Same*. CD. Nashville: MCA.

Kirjallisuus:

- Barret, M. 1985. *Nykyajan alistettu nainen*. Tampere: Vastapaino.
- Cohen, T. 1981. Metaphor and the cultivation of intimacy. Teoksessa S. Sacks (toim.) *On Metaphor*. University of Chicago Press, 1–10.
- Ellis, W.C. 1978. *The Sentimental Mother Song in American Country Music 1923–1945*. The Ohio State University. Väitöskirja. Michigan: University Microfilms International.
- Fairclough, N. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. 1995. *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Gibbs, R. W., Jr. 1998. *The Poetics of Mind. Figurative Thought, Language, and Understanding*. New York: Cambridge University Press.
- Kalliokoski, J. 1996a. Johdanto. Teoksessa J. Kalliokoski (toim.) *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, 8–36.
- Kalliokoski, J. 1996b. Kieli, tunteet ja ideologia uutistekstissä. Näkymiä tekstilajin historiaan ja nykyisyyteen. Teoksessa J. Kalliokoski (toim.) *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, 37–97.
- Kellerman, E. & M. Sharwood Smith (toim.) 1986. *Crosslinguistic Influence in Second Language Acquisition*. New York: Pergamon Press.
- Lakoff, G. 1987. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & M. Johnson 1980. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & M. Johnson 1999. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G. & M. Turner 1989. *More Than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. University of Chicago Press.
- Minkkinen, T. 1999. Ottaa päähän ja pätkähtää: suututtaa- ja suuttua-merkityksistä ilmauksista puhe-suomessa. Joensuun yliopisto, pro gradu -työ, mikro-talenne.
- MRI Listener Analysis 2001. Saatavilla www-muodossa: <www.cmaworld.com> (Luettu 12.5.2001).
- Nikanne, U. 1992. Metaforien mukana. Teoksessa L. Harvilahti, J. Kalliokoski, U. Nikanne & T. Onikki (toim.) *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki: SKS, 60–78.
- Onikki, T. 1992. Paljon pystyssä. Teoksessa L. Harvilahti, J. Kalliokoski, U. Nikanne & T. Onikki (toim.) *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki: SKS, 33–59.
- Peterson, R. A. 1997. *Creating Country Music. Fabricating Authenticity*. University of Chicago Press.
- Vervaeke, J. & C. D. Green 1997. Women, fire and dangerous theories: A

critique of Lakoff's theory of categorization. Artikkel. Saatavilla www-
muodossa: <www.yorku.ca/faculty/academic/christo/papers/wfdt8.htm>
(Luettu 29.09.2001).